

ÖZET

Bu çalışma, XVII. yüzyılda yazılmış olan, Kadızâde Mehmed Efendi'ye ait Mebhas-ı İmân adlı eser üzerinedir. Eser; giriş, Kadızâde Mehmed Efendi'nin hayatı ve eserleri, dil incelemesi, tenkitli metin ve gramatikal dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Kadızâdeliler Hareketi hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde Kadızâde Mehmed Efendi'nin hayatı, eserleri; Mebhas-ı İmân'ın muhtevası, nüshaları, yazılış tarihi ve dili hakkında bilgiler yer alır. İkinci bölüm dil incelemesi bölümüdür. Dil incelemesi; imlâ, ses ve şekil bilgisi olmak üzere üç başlık altında yapılmıştır. Bu bölümlerde, eserin imlâ, ses ve şekil bilgisi özellikleri Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye Türkçesi dönemi özellikleriyle kıyaslanarak verilmiştir. Üçüncü bölüm olan tenkitli metin bölümünde, Mebhas-ı İmân'ın müellif nüshasına ulaşamamasından dolayı, tespit edilen nüshalar içinde yazarın yaşadığı döneme en yakın tarihli olan, Hicri 1064 tarihinde istinsah edildiği kayda geçen ve Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2217 arşiv numarasıyla kayıt altına alınan nüsha, A nüshası olarak isimlendirilmiş ve çalışmanın dil incelemesi ile dizin bölümleri bu nüsha dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu nüshanın yanında yine Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı nüsha B nüshası ve 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı nüsha ise C nüshası olarak isimlendirilerek tenkitli metne eklenmiştir. Çalışmanın son bölümü olan dizin bölümünde, eserde geçen bütün sözcükler madde başı olarak köken ve anlamlarıyla beraber verilmiştir. Bu bölümde madde başı olarak verilen sözcüklerin anlamları, sözlüklerdeki ilk anlamları şeklinde değil, metindeki bağlamları dikkate alınarak verilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Mebhas-ı İmân, Kadızâde Mehmed Efendi, Dil İncelemesi, Tenkitli Metin, Gramatikal Dizin

ABSTRACT

This study is about the work *Mebhas-1 Ġmân* written down by Kadızâde Mehmed Efendi in the eighteenth century. The work consists of the introduction, Kadızâde Mehmed Efendi's life and works, language analysis, critical text and grammatical index parts. In the introduction, brief information is given on the Kadızâdeli Movement. In the first part of the study, information about Kadızâde Mehmed Efendi's life and works; the content of *Mebhas-1 Ġmân*, its copies, the date it was written and the language is included. The second part is the language review section. Language review was made under three headings as the spelling, phonetics and morphology. In these parts, the spelling, phonetic and morphological features of the work were compared to those in Old Turkish, Old Anatolian Turkish and Turkey Turkish periods. In the third part, which is the critical text section, since the original copy was not attained, the most recent copy recorded in Hijri 1064, registered in Ankara National Library with the record number 06 Mil Yz A 2217 was named as copy A and the language analysis and the index was prepared according to it. In addition, the copy registered with the record number 06 Mil Yz A 2222 in Ankara National Library was named as copy B and the one with the record number 06 Mil Yz A 1586 was called copy C and they were added to the critical text. In the last part, which is the grammatical index, each word in the work was given as per item with their meanings and roots. These meanings are not their primary meanings in dictionaries but the contextual meanings in the work.

Keywords

Mebhas-1 Ġmân, Kadızâde Mehmed Efendi, Language Analysis, Critical Text, Grammatical Index